

Känslan jag får när jag läser, är att Cunningham, som onekligen är väl bevandrad inom en mängd olika kunskapsfält, i sin iver att inkludera och kommentera alla dessa fält ofta tappar bort den röda tråden. Det blir helt enkelt lite för mycket av allting på en gång, och boken skulle förmodligen vinna en del på att reducera antalet teman och i stället diskutera varje ämne mer utförligt. Vad beträffar Cunninghams resonemang rent innehållsligt, är han föredömlig i sin förmåga att söka nya, konstruktiva utvägar ur diskussioner som gått i baklås. Vid ett par tillfällen tenderar han dock att falla in i det slags dikotomiska strukturer han själv så kraftfullt avvisar. Detta händer exempelvis då han diskuterar begrepp som «individnen» och «nationalstaten», vilka båda utgör centrala föremål för kritik i boken. Även om jag ofta håller med Cunningham i sak, blir hans resonemang problematiskt då han använder dessa begrepp som vore de helt odifferentierade. För att den kritik han vill föra fram skall bli kärnfull krävs helt enkelt att han specificerar dessa begrepp ytterligare, något han på andra ställen i boken på ett berömvärdt sätt visat sig fullt kapabel till.

Jayne Svenungsson

Gustav Strömsholm: *De homosexuella som kyrklig spelbricka. En analys av aktörerna, aktionerna och debatterna i Finland år 1993. 377 sid. Åbo Akademis förlag, Åbo 1997.*

Onaturlig—onormal—deformerad—pervers—sjuk—syndig—ogudaktig—kaotisk—satanisk.

Några axplock ur den skörd av omdömen som riktas mot homosexuella av en del kristna. En hel del visar det sig i den avhandling som Gustav Strömsholm gjort för att belysa hur homosexuella används som en spelbricka i kyrkliga strider med flerbottnade motiv. Det är främst biblicistiska kristna inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland som år 1993 kraftfullt agerar mot ärkebiskop John Vikström. Han anmäls för irlära, namninsamlingar startar. Man kräver ärkebiskopens avgång. Allt för att Vikström i en radiointervju sagt att i det pluralistiska samhället även homosexuella har rätt till sina liv, även om kyrkan inte stöder deras förhållanden eller ger dem sin välsignelse. Inte heller åligger det de kristna att döma och säga att dessa människor inte kommer till himlen.

Diskussionerna går heta på ledarsidor, kolumner och insändarsidor i både den profana och kyrkliga pressen. Strömsholms avhandling undersöker varför olika grupper agerade kring homosexualitet i Finland 1993 som de gjorde och vilka syften de egentligen hade. Den politiska bakgrunden var att Seta (Föreningen för Sexuellt likaberättigande) krävde partnerskap, vigsel och adoptionsrätt.

Strömsholm arbetar utifrån tanken att det finns tre arenor, den politiska, den journalistiska och den kyrkliga, som de olika aktörerna agerar på. Arbetet är kronologiskt upplagt, då hans hypotes är att den ena händelsen eller aktionen resulterar i det som sedan sker. Han misstänker att vissa saker sker i «det främre rummet» medan det samtidigt pågår andra maktstrider i «det bakre rummet». Att de teologiska tvisterna kanske inte alltid primärt rör det som debatteras. Härav titeln: *De homosexuella som kyrklig spelbricka*. De homosexuellas krav och livssituation kommer snabbt i bakgrunden och kampen rör sig snarare om bibelns auktoritet och om hur kyrkan ska se ut. De som är emot ärkebiskopen och homosexuella återfinns främst i den inomkyrkliga Paulussynoden och grupperingar färgade av olika väckelserörelser. Kvinnopräststriden är förlorad, nu skärper man sina vapen för nästa kamp — mot de homosexuella för en renlärig kyrka och en rätt-trogen bibeltolkning.

Den samlade kyrkliga pressen är i huvudsak mot ärkebiskopen och homosexuella, medan den profana ställer upp bakom ärkebiskopen. Den profana pressen vill, även om det sker omedvetet, menar Strömsholm, skydda folkkyrkotanken. Det är deras agerande i det bakre rummet.

Det är sällan man har möjlighet att få en hetsig debatt och dess aktörer så ingående belyst. Inte minst med anledning av många kyrkors och samfunds skarpa reaktioner mot Svenska kyrkans ärkebiskop K.G. Hammar, i början av hösten 98, är avhandlingen mycket aktuell och relevant. Även här är det ärkebiskopens uttalanden i samband med homosexuella som bl.a. har lett till krav på hans avgång som ledare för Sveriges Kristna Råd. Är det hotet om splittring i det ekumeniska arbetet som är dessa aktörers bakre rum? Hur kommer det sig i så fall att flertalet av dessa kyrkor och samfund inte ser kvinnor som präster som ett lika stort hot? Eller gör de det? Med dessa i Sverige nu aktuella debatterna blir det extra spännande läsning i Strömsholms avhandling om situationen i Finland 1993. Det finns många paralleller som kan dras och många funderingar inför hur framtiden ska gestalta sig. Kommer debatterna en dag att bli öppna diskussioner, där respekt inte bara blir ett ord utan en verklighet? Var det sista gången vi hörde företrädare för de kristna kyrkorna och samfunden i svensk TV — Siewert Öholms Debattakuten — applådera dödsstraff för homosexuella?

Avhandlingen är ett sociologiskt inriktat arbete, med mängder av intervjuer, statistik och analyser. Det är en ytterst detaljerad redovisning av skeendet under året. Strömsholm har en journalistisk driven stil, där handlingen stundom känns spännande likt en deckare. Hans noggrannhet är ambitiös, men dessvärre känns den

emellanåt också tröttande. Sakfrågan riskerar att drunkna i otaliga biografiska data om de enskilda aktörerna.

Det hade varit önskvärt med fler ingående och klargörande resonemang kring dels synen på homosexualitet och konflikten biblicister och liberala folkkyrkoförsvare. Nu återges i huvudsak de inbördes stridandes olika syn på temata som ej problematiseras på djupet. En mer ingående diskussion om sexuella identiteter och beteenden, det finns ju åtskillig forskning kring detta som inte bara hänvisar till vad olika psykologer eller *Svenska kyrkans utredningar 1994:8* anser, hade varit på sin plats. Att jämföra homosexuella med pedofiler, fönstertittare, blottare, pyromaner och kleptomaner från sitt ursprung i den tidiga sexualitetsforskningen från förra seklet. Strömsholm kunde t.ex. fört ett resonemang kring om dessa människors åsikter för övrigt baserar sig på 1800-tals-tänkande. Och vad har det i så fall för politiska och teologiska implikationer?

Även i en sociologiskt inriktad avhandling, finner jag det viktigt att föra mer teoretiska diskussioner än Strömsholm gör. Att som i målsättningen och i den avslutande analysen endast referera till Max Webers terminologi «aktuelles Verstehen» och «erklärendes Verstehen» tycker jag är undermåligt. Det borde finnas åtskilligt mer intressant och upplysande sociologisk teoribildning kring de frågor Strömsholm behandlar. Likaså saknar jag teologin. Vad betyder det att dessa skilda positioner finns? Var kommer de ifrån? Vad syftar de till, utöver den rätta sortens kyrka och lära enligt respektives synvinkel? Har konflikterna andra grunder än rent teologiska? Blev de homosexuella även spelbrickor för Strömsholm? Hade det gått att undvika? Ja, jag tror det, om Strömsholm hade fört in en större vetenskaplig kringdiskussion i sin undersökning. Nu återstår det för andra att problematisera och teoretiskt vidareutveckla ett imponerande kvantitativt studium.

Madeleine Tönnies

John Marenbon (ed.): *Medieval Philosophy (Routledge History of Philosophy Volume III)*, xxxiv + 510 sid. Routledge, London and New York 1998.

En trend inom samtida filosofi är att olika tidsepoker inom filosofin börjar att aktualiseras. Omtalat är det allt mer påtagliga intresset för klassisk filosofi, inte minst inom etik. Likaså är det förmodligen inte fel att tala om en renässans för medeltida filosofi, ett intresse som går hand i hand med ett nyvaknat allmänskulturellt intresse för medeltiden. Om man är i den både lyckliga och arbetsamma situationen att man skall undervisa i filosofins historia är behovet av att utöka sina kunskaper om medeltida filosofi stort. Om ens tid för detta

inte är obegränsad gäller det att finna så goda handböcker som möjligt. En enligt min bedömning god sådan är det senaste tillskottet i Routledges serie *History of Philosophy, Medieval Philosophy*, redigerad av John Marenbon.

Varje verk om medeltida filosofi som endast omfattar en volym måste naturligtvis bli en kompromiss. Perioden sträcker sig, i ovanstående volym, från Boetius födelse 480 till strax efter Suarez död 1617, alltså ungefär 12 sekel! Dessutom omfattar den medeltida filosofin fyra tämligen distinkta traditioner, arabisk, judisk, latinsk och bysantinsk filosofi. Fokus för *Medieval Philosophy* blir den latinska traditionen medan den bysantinska nästan inte behandlas alls. Även om de judiska och arabiska traditionerna relativt sett får lite utrymme behandlas de som traditioner i egen rätt av specialister på området, och inte bara som inspiratörer av den latinska traditionen.

Friheten för de enskilda författarna till de nitton kapitlen har varit stor och skildrar därför olika infallsvinklar på medeltida filosofi, en medveten intention från redaktörens sida. Routledges serie strävar vidare efter att vara tillgänglig för den allmänt intresserade läsaren och studenten, inte bara för specialisten. I stort sett uppfyller *Medieval Philosophy* detta ideal, men med vissa undantag. Till exempel avsnittet om Wilhelm av Ockham, skrivet av Arthur Gibson, läser sig inte självt, så att säga. Visserligen har detta delvis att göra med den grad av sofistikerad som man finner hos Wilhelm av Ockhams och andra medeltida filosofers verk, men samtidigt kan man undra hur den allmänt intresserade läsaren skall kunna tillgodogöra sig detta. Flertalet artiklar håller emellertid inte denna grad av svärförståelighet. Dessutom är strävan att sätta in den medeltida filosofin i sin historiska kontext påtaglig i flera artiklar, vilket gör volymen inte bara läsvärd utan också läsbar för icke-specialister. Detta speglar det dubbla ärende redaktören nämner i sitt förord, nämligen att både beskriva den medeltida filosofin i dess sammanhang och visa på dess relevans för moderna filosofiska problem.

Ytterligare förstärks det positiva intrycket av volymen genom de hjälpmedel som den erbjuder. Förutom goda bibliografiska hänvisningar till annan relevant litteratur finns en lättöverskådlig kronologisk uppställning av signifikanta händelser och verk inom politik, samhälle, religion, utbildning och konst korrelerade till filosofiska och teologiska händelser och verk av betydelse. Dessutom kompletteras utförliga person- och sakregister med en ordlista där centrala begrepp kortfattat förklaras. Slutbetyget blir därför att *Medieval Philosophy* är både tillgänglig och användbar.

Ola Sigurdson